

УДК 338.439.5 (477)

Березін О.В., д.е.н., професор

Вищий навчальний заклад Укоопспілки

«Полтавський університет економіки і торгівлі»

ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ ЯК ПРІОРИТЕТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Розглянуто питання дослідження стану інформаційного забезпечення аграрних підприємств України та підходи до формування їх власних інформаційних систем. Подається характеристика стану інфраструктури інформаційного ринку. Досліджено тенденції та особливості формування інформаційних систем аграрних підприємств. Приділено увагу необхідності координації зусиль виробників сільськогосподарської продукції, сировини та готових до споживання продуктів харчування щодо створення інформаційного ринку України.

Ключові слова: аграрні підприємства, інфраструктура ринку, інформаційні системи, ресурсне забезпечення.

Berezin A.

FORMATION OF INFORMATION SYSTEMS OF AGRICULTURAL ENTERPRISES AS THE PRIORITY OF THE SUPPORT OF ECONOMIC EFFICIENCY

The issue of the research of informational provision for the agricultural enterprises of Ukraine and the approaches to forming their own information systems are considered in the article. The characteristic of information market infrastructure is given. The tendencies and peculiarities of formation of the information systems of agricultural enterprises are analyzed. Attention is paid to the need to coordinate the efforts of the producers of agricultural products, raw materials and ready-to-use products to create an information market of Ukraine.

Key words: agricultural enterprises, market infrastructure, informational systems, resource support.

Березин А.В.

ФОРМИРОВАНИЕ ИНФОРМАЦИОННЫХ СИСТЕМ АГРАРНЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ КАК ПРИОРИТЕТ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ ХОЗЯЙСТВОВАНИЯ

Рассматриваются вопросы исследования состояния информационного обеспечения аграрных предприятий Украины и подходы к формированию их собственных информационных систем. Представлена характеристика состояния инфраструктуры информационного рынка. Исследованы тенденции и особенности формирования информационных систем аграрных предприятий. Уделено внимание необходимости координации усилий производителей сельскохозяйственной продукции, сырья и готовых к употреблению продуктов питания относительно создания информационного рынка Украины.

Ключевые слова: аграрные предприятия, инфраструктура рынка, информационные системы, ресурсное обеспечение.

Постановка проблеми у загальному вигляді і її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Стан інформаційного забезпечення аграрних підприємств нині не відповідає потребам ринку, недосконалість механізмів управління інформаційними ресурсами згаданих суб'єктів національної економіки дедалі більше загострюють проблеми формування та подальшого функціонування

національного споживчого ринку. Така проблема має щільний зв'язок з важливими науковими дослідженнями та практичним завданнями щодо забезпечення ефективного функціонування галузі сільськогосподарського виробництва, формування продовольчої безпеки країни.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. Аналіз наявних наукових публікацій та досліджень (сюди варто віднести роботи Бадрака А., Бажала Ю.М., Бойка В.І., Гальчинського А., Гейця В., Лобаса М.Г., Саблука П.Т., Семиноженка В., Шостака Л. та інших), де започатковане розв'язання проблеми інформаційного забезпечення аграрних підприємств показав, що такі питання практично залишаються поза увагою власників (керівників), трудових колективів, часто взагалі ігнорується необхідність їх вирішення. Тому актуальним залишається дослідження інформаційних ресурсів, створення власної інформаційної системи, формування механізмів управління зазначеними процесами в аграрних підприємствах.

Цілі статті. Основними цілями статті слід вважати: дослідження стану інформаційного забезпечення аграрних підприємств України; підходи до формування власних інформаційних систем; характеристика стану інфраструктури інформаційного ринку; дослідження тенденцій та особливостей формування інформаційних систем аграрних підприємств; координація зусиль виробників сільськогосподарської продукції, сировини та готових до споживання продуктів харчування щодо створення інформаційного ринку України.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. В умовах конкурентного середовища інформація розглядається як необхідний елемент ресурсного забезпечення та чинник успішного функціонування суб'єктів ринку. Споживчий ринок, де реалізується сільськогосподарська продукція, сировина та готові до споживання продукти харчування, як і будь-який інший, не може розвиватися без використання інформації про явища та процеси, що на ньому відбуваються [1].

Недостатність інформаційного забезпечення аграрних підприємств, недосконалість механізмів управління ним дедалі більше загострюють проблеми формування та подальшого функціонування національного споживчого ринку. Згадана проблема має щільний зв'язок з питаннями виходу українських підприємств на європейський та світові ринки, забезпечення продовольчої безпеки населення України.

Функціонування споживчого ринку повною мірою залежить від здатності аграрних підприємств забезпечувати його товарними ресурсами власного виробництва. Саме це зменшує залежність національної економіки України від світових виробників, стану організаційно-економічних відносин між суб'єктами різних національних економік. З позицій економічної теорії, відповідність попиту та пропозиції можна досягти за умови наявності достатньої та об'єктивної інформації щодо обсягів виробництва окремих видів продукції рослинництва, продуктивності тваринницької галузі, зміни тенденцій попиту та уподобань споживачів, соціальних аспектів споживання продуктів харчування тощо.

Недостатність у складі ресурсного забезпечення необхідної інформації чи її відсутність зумовлює неочікувані витрати, зменшує якість управлінських рішень власників (керівників) аграрних підприємств, руйнує накопичені конкурентні переваги [2].

Ринок інформаційних ресурсів, що нині склався в Україні, складно визначити як ефективний, незважаючи на те, що існує певна кількість інформаційних структур галузевого та регіонального характеру. Разом з тим, їх діяльність не забезпечує

ефективність господарської діяльності аграрних підприємств, адже процес інформатизації розвивається не скоординовано, часто просто стихійно, практично без відповідних нормативних та організаційних засад. Відчувається відсутність єдиної національної концепції інформаційного забезпечення суб'єктів господарювання, яка б визначала цілі, методи та засоби створення інформаційної інфраструктури ринку.

Формування інформаційного забезпечення аграрних підприємств за умов бурхливого розвитку конкуренції характеризується наступним:

- практично в усіх регіонах України у різних організаційних формах створена низка інформаційних центрів, які мають певні відмінності за своєю інформаційною насиченістю, кількістю та якістю послуг, які вони надають, програмно-технічними засобами реалізації та підтримки процесів функціонування;

- основна маса інформаційних послуг має суто довідковий характер та надається на підставі доступної чи наявної у кожному конкретному місці бази даних. Завдання супроводження та аналізу конкретних товаропотоків як у межах регіону, так і по країні у цілому практично не вирішуються;

- мають місце недоліки використання технічних засобів зв'язку та передачі інформації;

- інфраструктура ринку інформаційних ресурсів потребує удосконалення;

- не отримали належного розвитку інформаційні системи окремих аграрних підприємств, а їх взаємодія гальмується недостатністю інформаційних ресурсів, що негативно позначається на рівні обслуговування споживачів продукції згаданих суб'єктів господарювання;

- формування власної інформаційної бази більшості аграрних підприємств гальмується через відсутність відповідних фахівців;

- недостатнім слід вважати і нормативно-правове забезпечення формування та функціонування інформаційних систем аграрних підприємств та інфраструктури ринку інформаційних ресурсів України.

За нашим переконанням, забезпечення ефективної системи інформаційного забезпечення національних аграрних підприємств, у межах якої буде доступною інформація про асортимент, гуртові ціни, споживацькі властивості та характеристики окремих видів сільськогосподарської продукції, сировини та готових до споживання продуктів харчування, дозволить створити умови для:

- забезпечення споживачів інформацією про якісні властивості та безпечність сільськогосподарської продукції, сировини та готових до споживання продуктів харчування;

- подальшого розвитку конкуренції між аграрними підприємствами як виробниками сільськогосподарської продукції, сировини та готових до споживання продуктів харчування;

- усунення бар'єрів у царині інформаційного обміну між аграрними підприємствами як виробниками сільськогосподарської продукції, сировини та готових до споживання продуктів харчування;

- проведення аграрними підприємствами аналітичних досліджень щодо поточного стану ринку виробництва сільськогосподарської продукції, сировини та готових до споживання продуктів харчування тощо.

Усунення залежності національного споживчого ринку від імпорту сільськогосподарської продукції, сировини та готових до споживання продуктів харчування, підвищення рівня його товарного забезпечення за рахунок національних ресурсів, на пряму залежить від стану сільськогосподарського виробництва, темпів

розвитку харчових переробних та інших підприємств у сфері АПК.

Скорочення товарообігу основних видів сільськогосподарської сировини і продуктів харчування через економічні негаразди на національному споживчому ринку України призвело до зменшення їх споживання, посилюється залежність країни від імпорту, зростає соціальна напруга у суспільстві. У поєднанні з перманентним підвищенням цін на елементи техніко-технологічного забезпечення сільськогосподарського виробництва такий стан речей призводить до погіршення економічного становища суб'єктів господарювання, посилює їх фінансову та соціальну незахищеність.

Нагадаємо, що вагомим та потужним інструментом оптимізації виробництва аграрними підприємствами є господарський механізм, який регулює діяльність усіх сфер та напрямів і видів діяльності цих суб'єктів господарювання, адже їх діяльність є переважно диверсифікованою, формує організаційно-економічні відносини між ними. Наголосимо, що важливим елементом господарського процесу виступають саме інформаційні ресурси аграрних підприємств, ефективність використання яких повною мірою зумовлюється рівнем організації управління ними.

Вважаємо, що проблеми інформатизації аграрних підприємств потребують вирішення низки завдань, серед яких першочергової уваги заслуговують наступні:

- потребує опрацювання концепція інформатизації України, керуючись якою має здійснюватися формування єдиного інформаційного простору суб'єктів ринку, у тому числі і аграрних підприємств;

- головним принципом, який дозволить користувачам мати доступ до будь-яких інформаційних ресурсів на території України, має стати їх відкритість;

- функціонування інфраструктури інформаційного забезпечення аграрних підприємств доцільно здійснювати на засадах об'єднання коштів і техніко-технологічних ресурсів виробників та споживачів сільськогосподарської сировини і продовольства;

- вважати доцільним у створюваних системах інформаційного забезпечення аграрних підприємств з метою його стандартизації передбачити як типові дані про рівень роздрібних та гуртових цін, наявність товарних запасів у виробників, у мережі роздрібною та гуртовою торгівлі; динаміку попиту та пропозиції на окремі види сільськогосподарської сировини, матеріалів та готових до споживання продуктів харчування та імпортованих продовольчих товарів; умови продажу, споживацькі та інші характеристики; показники харчової безпеки продуктів тощо;

- органам виконавчої влади у регіонах варто здійснювати інтеграцію інформаційних ресурсів суб'єктів ринку, у тому числі і аграрних підприємств, що забезпечить формування єдиного інформаційного простору;

- при формуванні аграрними підприємствами інформаційних систем широко використовувати накопичений досвід зі створення та експлуатації таких систем суб'єктами національної економіки.

Вирішення розглянутих завдань має здійснюватися за наступними принципами:

- безоплатного та доступного розміщення в інформаційних системах усіма аграрними підприємствами та іншими суб'єктами інфраструктури національного споживчого ринку України детальної інформації про вироблювані ними продукти харчування (сільськогосподарську сировину), а також про гуртові ціни, споживні властивості, зовнішній вигляд тощо;

- вільного доступу усіх національних суб'єктів ринку до накопиченої інформації про продовольчі товари (сільськогосподарську сировину) національних

товаровиробників;

▪ при створенні аграрними підприємствами інформаційних систем використовувати інноваційні технології у царині інформатизації;

інформаційні системи аграрних підприємств мають стати підґрунтям розвитку в Україні електронної торгівлі сільськогосподарською продукцією, сировиною та готовими до споживання продуктами харчування.

Висновки. Отже, подальше функціонування та розвиток аграрних підприємств зумовлює необхідність формування відповідних організаційно-економічних умов для вирішення низки актуальних господарських завдань, серед яких важливе місце посідають проблеми створення інформаційних систем, забезпечення ефективного управління інформаційними ресурсами аграрних підприємств.

Перспективи подальших наукових розвідок у даному напрямку мають передбачати формування загальнонаціональної концепції інформатизації ринку товарів та послуг, оптимізації його техніко-технологічного забезпечення.

Список використаних джерел:

1. Бодров О.А. Предметно-ориентированные экономические информационные системы / О.А. Бодров, Р.Е. Медведев. – М.: Горячая линия-Телеком, 2013. – 244 с.
2. Бородакий Ю. В. Эволюция информационных систем (современное состояние и перспективы) / Ю. В. Бородакий, Ю. Г. Лободинский. – М.: Горячая линия-Телеком, 2011. – 368 с.